

GERAARDSBERGEN ABDIJPARK

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
ARCHEOLOGIENOTA – 2019B1

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Het **bureauonderzoek** wijst alvast op de **aanwezigheid** van waardevol bodemarchief dat zou kunnen leiden tot kenniswinst. Op basis van de omliggende archeologische sporen, het historisch en cartografisch materiaal, is er in het bijzonder een verwachting ten aanzien van mogelijke sporen uit de middeleeuwen.

Het merendeel van de geplande werken geen nieuwe bodemverstoring zal veroorzaken. Enkel in specifieke zones en bij een iets diepere ingreep kan er potentieel verstoring optreden (zie onder). Daarom wordt voor de parkingzone verder vooronderzoek aangewezen, op voorwaarde dat er hier in de toekomst effectief werken zullen plaatsvinden (fase 2). Verder is er een klein potentieel dat er nieuwe verstoringen zullen optreden bij de evocatiemuren in cortenstaal. Aangezien moet gestreefd worden naar behoud *in situ* van het aanwezige archeologische bestand, wordt werfbegeleiding bij de geplande werken weerhouden als de meest aangewezen methode.

1.2 DE AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Uit het bureauonderzoek is duidelijk geworden dat er zich een belangrijke archeologische site bevindt op het projectgebied, met name de voormalige Sint-Adriaansabdij. Deze zou volgens de historische bronnen in de 11de eeuw zijn gesticht. In de daaropvolgende eeuwen werd de abdijsite uitgebreid, tot ze in de late 18de eeuw uiteindelijk grotendeels werd ontmanteld. Vandaag de dag staan het prelaatskwartier, het poortgebouw en het stalgebouw nog overeind. Historische, cartografische en archeologische bronnen hebben duidelijk gemaakt dat de sporen van de abdijsite (11de eeuw – late 18de eeuw) over het hele projectgebied kunnen worden aangetroffen.

1.3 DE IMPACTBEPALING

De **stad Geraardsbergen** wenst het **abdijpark** opnieuw aan te leggen. De geplande werken kunnen daarbij opgesplitst worden in opbraak en nieuwe aanleg. Wat de **opbraak** betreft, wordt er niet dieper opgebroken dan de bestaande bodemingreep (zoals aangegeven in het beheerplan). Het leeuwendeel van de opbraakwerken en nieuwe aanleg gebeurt in een eerste fase. Enkel de opbraak van een deel van de parking, het weggraven van slechte grond en de heraanleg van de parking zal in een (latere) tweede fase gebeuren.

Wat de nieuwe **aanleg** betreft, blijven de bodemingrepen onder de teelaarde beperkt tot 10 cm voor het 'meubilair' (zitbanken, picknick-tafels, enz.). In het bijzonder van belang is de zone waar de abdijmuren en kerk worden geëvoceerd. Voor de evocatie van de abdijmuur, de oude kerk en de kloosteromgang zal de bodemingreep 10cm bedragen, met uitzondering van de verankering van het cortenstaal. Dit cortenstaal wordt met wapeningsstaven verankerd in een betonfundering die om de anderhalve meter wordt aangelegd. Ten opzichte van het ontworpen maaiveldniveau heeft dit een ingreep van 30cm elke 1,5m; aangezien enerzijds het ontworpen maaiveldniveau echter hoger zal komen te liggen dan het bestaande en anderzijds het een hellend terrein betreft, zal de reële impact zich echter beperken tot de zone waar de verankering in de heuvel wordt aangebracht. Daar waar de ingreep het hoogst is, bedraagt deze ca. 25 à 30cm ten opzichte van het bestaande niveau. Controleboringen- en putten hebben hier uitgewezen dat de archeologische site echter niet verstoord zal worden door deze werken.

De bouw van een nieuw terras te noordoosten van de speeltuin blijft volledig binnen het gabarit van het bestaande, op te breken, terras. De diepere bodemingrepen blijven beperkt tot het uitgraven van een nieuwe wegwijk ten noorden van de vijver (-20 cm; 160 m²) en ten noorden en zuiden van de voormalige kerk (-20 cm; resp. 84 m² en 53, 2 m²), en mogelijk op termijn het uitgraven van slechte grond op de parking (-80 cm; 72 m²).

1.4 DE WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Ondanks de soms gedetailleerde historische en cartografische bronnen, is het archeologisch potentieel van de site sterk onbenut gebleven. Enkel kleinere opgravingen, die vaak onvoldoende gedocumenteerd

werden, hebben een tipje van de sluier gelicht en reeds interessante resultaten opgeleverd (o.a. begravingen en klokkenovens). Het bureauonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het verwachtingspatroon voor archeologie zich situeert vanaf de volle middeleeuwen tot de moderne/modernste tijden. Zo kunnen opgravingen op het projectgebied meer informatie verschaffen over:

- De oudste inplanting van gebouwen, alsook de structuur, indeling, bouwmaterialen, enz.
- De keuze van het terrein voor de inplanting van de abdijsite.
- De exacte locatie van de Sint-Lucaskerk
- De exacte evolutie van de abdijsite, getoetst aan de historische en cartografische bronnen

Meer algemeen, op regionaal en Vlaams niveau, kan archeologisch onderzoek op het projectgebied meer leren over:

- De inplanting van abdijsites gedurende de vroege middeleeuwse stadsontwikkeling
- De indeling en bouw van abdijsites, en hun evolutie doorheen de tijd

1.5 DE BEPALING VAN DE MAATREGELEN

Op basis van het beschikbare historische materiaal, cartografisch materiaal en archeologische voorkennis, in combinatie met de effectieve impact van de geplande werken, kan het volgende **verwachtingspatroon** worden vooropgesteld:

- Het projectgebied valt binnen de vastgestelde **archeologische zone** van Geraardsbergen, en meer bepaald betreft het beschermde monument 'voormalige Sint-Adriaansabdij'. De archeologische waarde van het projectgebied spreekt dus voor zich;
- Het abdijpark is door de eeuwen heen reeds **vele malen aangepast**, meest recentelijk bij de inplanting van een toeristisch park in het laatste kwart van de 20ste eeuw (heraanleg van het park met afgravingen/dempingen/ophogingen, geasfalteerde paden, gebouwtjes, artificiële terrassen, 'tuinmeubilair', e.d.m.);
- De effectieve bodemingrepen binnen het projectgebied zijn uitgedacht volgens het beheerplan voor het abdijpark en blijven in diepte zeer beperkt tot het afgraven van de teelaarde (10 cm) of het vervangen van bestaande structuren. Een **groot deel van de ingrepen blijft binnen het gabarit van de bestaande inrichting**. De diepere bodemingrepen (-20 cm tot -80 cm) blijven beperkt in oppervlakte (zie geplande werken) en liggen verspreid over het terrein;
- **Controleboringen** in de zones met een geplande bodemverstoring dieper dan 10 cm hebben duidelijk gemaakt dat er slechts voor één zone potentieel archeologische lagen kunnen worden aangesneden (parking). Voor de andere ingrepen hebben de controleboringen aangetoond dat de teelaarde tot 20 cm dik is en bovenop geroerde grond ligt.

Op basis van bovenstaand assessment, en rekening houdende met de actuele toestand van het terrein waarbij reeds een aantal werken zijn uitgevoerd, is duidelijk geworden dat de relevante werkzaamheden beperkt zullen blijven tot **opbraak** van een aantal paden, de **verankeringen van de evocatiemuren in cortenstaal (fase 1)** en de **afgraving** ter hoogte van de huidige **parking** (fase 2 - indien deze al zullen worden uitgevoerd). Controleboringen en -putten ter hoogte van de geplande realisatie met cortenstaal konden aantonen dat de ingrepen niet op een archeologisch niveau zullen plaatsvinden. De opbraak van bestaande infrastructuur beperkt zich tot het bestaand gabarit en zal ook geen bijkomende verstoringen impliceren.

Enkel ter hoogte van de parking kan een archeologisch niveau geraakt worden.

Echter, gezien het archeologisch potentieel van het projectgebied en de waarde van mogelijke archeologische sporen, is het desalniettemin aangewezen om de geplande werkzaamheden te begeleiden om het behoud in situ te garanderen.

Ter hoogte van de parking dient voorafgaandelijk een vooronderzoek uitgevoerd te worden in de vorm van proefsleuven. Op deze locatie geven sommige historische bronnen de aanwezigheid van een kerkhof aan. Op basis van de uitgevoerde controleboringen kan hier momenteel geen uitspraak gedaan worden over graad van bewaring en densiteit. De proefsleuven zullen niet dienen om een archeologische aanwezigheid

al dan niet uit te sluiten, wel om de densiteit ervan na te gaan, aangezien er wel degelijk een archeologische verwachting is. De proefsleuven moeten informatie aanreiken om een volgende fase beter in te schatten.

Voor een gedetailleerde motivatie, zie 2.3.2.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 2019B1

Sitecode: 18-GER-AP

Wettelijk depotnummer: D/2018/12.857/13

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Geraardsbergen, Abdijpark (Figuur 1 en Figuur 3)

Bounding box:

punt 1: x= 122659,51 /y= 172489,94

punt 2: x= 122901,67 /y= 172725,04

Kadastrale gegevens:

Geraardsbergen, afdeling 1, sectie B, percelen 684, 686B, 686D, 708G, 709D, 709E, 710C, 711G, 712A, 713, 714/2C, 715/2D, 715D en 715E (Figuur 3).

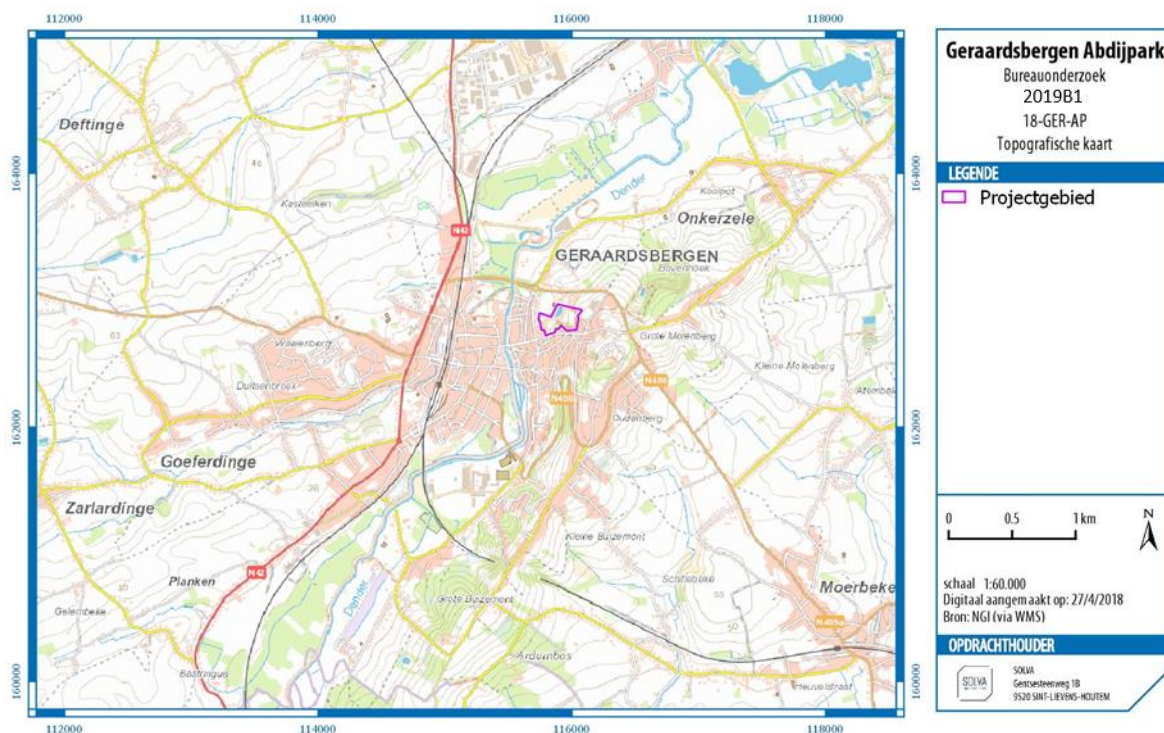
Topografische kaart: zie Figuur 1 en Figuur 3.

Betrokken actoren en specialisten:

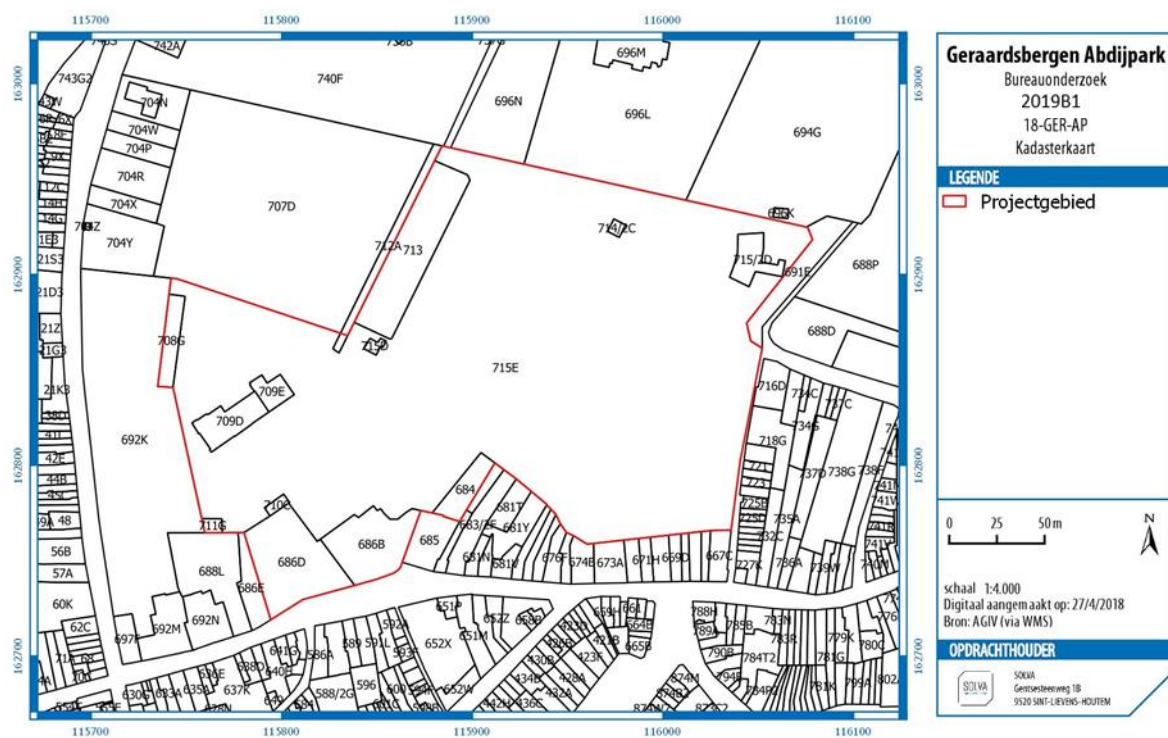
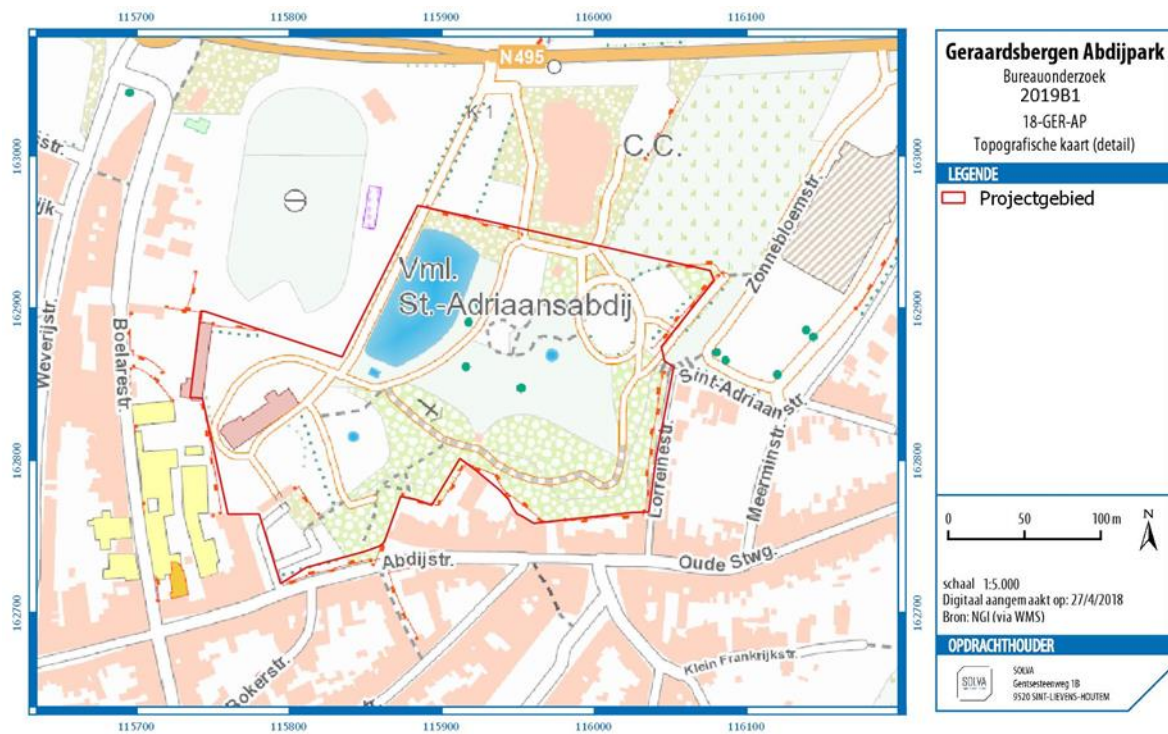
- Erkend archeoloog: Ruben Pedé
- Tekst: Silke De Smet
- Kaartmateriaal: Sadi Maréchal
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 27/04/2018)

2.2 VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

2.2.1 DE GEPLANDE WERKEN

De **stad Geraardsbergen** wenst het **abdijpark** opnieuw aan te leggen. De geplande werken kunnen daarbij opgesplitst worden in opbraak en nieuwe aanleg. Wat de **opbraak** betreft, wordt er niet dieper opgebroken dan de bestaande bodemingreep (zoals aangegeven in het beheerplan). Het leeuwendeel van de opbraakwerken en nieuwe aanleg gebeurt in een eerste fase. Enkel de opbraak van een deel van de parking, het weggraven van slechte grond en de heraanleg van de parking zal in een (latere) tweede fase gebeuren.

Wat de nieuwe **aanleg** betreft, blijven de bodemingrepen onder de teelaarde beperkt tot 10 cm voor het 'meubilair' (zitbanken, picknick-tafels, enz.). In het bijzonder van belang is de zone waar de abdijmuren en kerk worden geëvoceerd. Voor de evocatie van de abdijmuur, de oude kerk en de kloosteromgang zal de bodemingreep 10cm bedragen, met uitzondering van de verankering van het cortenstaal. Dit cortenstaal wordt met wapeningsstaven verankerd in een betonfundering die om de anderhalve meter wordt aangelegd. Ten opzichte van het ontworpen maaiveldniveau heeft dit een ingreep van 30cm elke 1,5m; aangezien enerzijds het ontworpen maaiveldniveau echter hoger zal komen te liggen dan het bestaande en anderzijds het een hellend terrein betreft, zal de reële impact zich echter beperken tot de zone waar de verankering in de heuvel wordt aangebracht. Daar waar de ingreep het hoogst is, bedraagt deze ca. 25 à 30cm ten opzichte van het bestaande niveau. Controleboringen- en putten hebben hier uitgewezen dat de archeologische site echter niet verstoord zal worden door deze werken.

De bouw van een nieuw terras te noordoosten van de speeltuin blijft volledig binnen het gabarit van het bestaande, op te breken, terras. De diepere bodemingrepen blijven beperkt tot het uitgraven van een nieuwe wegwijk ten noorden van de vijver (-20 cm; 160 m²) en ten noorden en zuiden van de voormalige kerk (-20 cm; resp. 84 m² en 53, 2 m²), en mogelijk op termijn het uitgraven van slechte grond op de parking (-80 cm; 72 m²).

2.2.2 DE ACTUELE ARCHEOLOGISCHE KENNIS OVER HET TERREIN

De historische, cartografische en archeologische bronnen, evenals de huidige zichtbare restanten, hebben duidelijk gemaakt dat het projectgebied een **uitzonderlijke historisch-archeologische waarde** heeft, niet enkel voor de geschiedenis van Geraardsbergen, maar ook voor de (vroeg) ontwikkeling van steden in Vlaanderen tijdens de middeleeuwen.

Het projectgebied speelt sinds de eerste stadsontwikkeling een belangrijke rol als religieus trefpunt, al is de exacte locatie van de Sint-Lucaskerk niet bekend. Volgens sommige historische studies ligt het oudste centrum van de stad ter hoogte van het plein voor deze kerk. Vanaf de **late middeleeuwen** ontwikkelt de **abdijsite** zich, door toevoeging van nieuwe gebouwen: een nieuwe kerk in de 14de eeuw, het prelaatskwartier in de 16de eeuw, nieuwe collegegebouwen en stalgebouwen in de 17de eeuw. Nadat het merendeel van de gebouwen werd **afgebroken aan het einde van de 18de eeuw**, volgen nog aanpassingen aan de overgebleven gebouwen (hydrotherapeutisch instituut) en aan de tuin (aanleg in Engelse stijl, bouw van paviljoen, inrichting als toeristisch centrum).

2.2.3 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE VAN HET TERREIN

Ondanks de soms gedetailleerde historische en cartografische bronnen, is het archeologisch potentieel van de site sterk onbenut gebleven. Enkel kleinere opgravingen, die vaak onvoldoende gedocumenteerd werden, hebben een tipje van de sluier gelicht en reeds interessante resultaten opgeleverd (o.a. begravingen en klokkenovens). Het bureauonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het **verwachtingspatroon** voor archeologie zich situeert vanaf de **volle middeleeuwen** tot de **moderne/modernste tijden**. Zo zouden opgravingen op het projectgebied meer informatie kunnen verschaffen over:

- De oudste inplanting van gebouwen, alsook de structuur, indeling, bouwmaterialen, enz.
- De keuze van het terrein voor de inplanting van de abdijsite.

- De exacte locatie van de Sint-Lucaskerk
- De exacte evolutie van de abdijsite, getoetst aan de historische en cartografische bronnen

Meer algemeen, op regionaal en Vlaams niveau, kan archeologisch onderzoek op het projectgebied meer leren over:

- De inplanting van abdij sites gedurende de vroege middeleeuwse stadsontwikkeling
- De indeling en bouw van abdij sites, en hun evolutie doorheen de tijd

Op basis van het beschikbare historische materiaal, cartografisch materiaal en archeologische voorkennis, in combinatie met de effectieve impact van de geplande werken, kan het volgende **verwachtingspatroon** worden vooropgesteld:

- Het projectgebied valt binnen de vastgestelde **archeologische zone** van Geraardsbergen, en meer bepaald betreft het beschermde monument 'voormalige Sint-Adriaansabdij'. De archeologische waarde van het projectgebied spreekt dus voor zich;
- Het abdiypark is door de eeuwen heen reeds **vele malen aangepast**, meest recentelijk bij de inplanting van een toeristisch park in het laatste kwart van de 20ste eeuw (heraanleg van het park met afgravingen/dempingen/ophogingen, geasfalteerde paden, gebouwtjes, artificiële terrassen, 'tuinmeubilair', e.d.m.);
- De effectieve bodemingrepen binnen het projectgebied zijn uitgedacht volgens het beheerplan voor het abdiypark en blijven in diepte zeer beperkt tot het afgraven van de teelaarde (10 cm) of het vervangen van bestaande structuren. Een **groot deel van de ingrepen blijft binnen het gabarit van de bestaande inrichting**. De diepere bodemingrepen (-20 cm tot -80 cm) blijven beperkt in oppervlakte (zie geplande werken) en liggen verspreid over het terrein;
- **Controleboringen** in de zones met een geplande bodemverstoring dieper dan 10 cm hebben duidelijk gemaakt dat er slechts voor één zone potentieel archeologische lagen kunnen worden aangesneden (parking). Voor de andere ingrepen hebben de controleboringen aangetoond dat de teelaarde tot 20 cm dik is en bovenop geroerde grond ligt.

Op basis van bovenstaand assessment, en rekening houdende met de actuele toestand van het terrein waarbij reeds een aantal werken zijn uitgevoerd, is duidelijk geworden dat de relevante werkzaamheden beperkt zullen blijven tot **opbraak** van een aantal paden, **de verankeringen van de evocatiemuren in cortenstaal** (fase 1) en de **afgraving** ter hoogte van de huidige **parking** (fase 2 - indien deze al zullen worden uitgevoerd). Controleboringen en -putten ter hoogte van de geplande realisatie met cortenstaal konden aantonen dat de ingrepen niet op een archeologisch niveau zullen plaatsvinden. De opbraak van bestaande infrastructuur beperkt zich tot het bestaand gabarit en zal ook geen bijkomende verstoringen impliceren.

Enkel ter hoogte van de parking kan een archeologisch niveau geraakt worden.

Echter, gezien het archeologisch potentieel van het projectgebied en de waarde van mogelijke archeologische sporen, is het desalniettemin aangewezen om de geplande **werkzaamheden te begeleiden**.

Ter hoogte van de **parking** dient voorafgaandelijk een vooronderzoek uitgevoerd te worden in de vorm van **proefsleuven**. Op deze locatie geven sommige historische bronnen de aanwezigheid van een kerkhof aan. Op basis van de uitgevoerde controleboringen kan hier momenteel geen uitspraak gedaan worden over graad van bewaring en densiteit. De proefsleuven zullen niet dienen om een archeologische aanwezigheid al dan niet uit te sluiten, wel om de densiteit ervan na te gaan, aangezien er wel degelijk een archeologische verwachting is. De proefsleuven moeten informatie aanreiken om een volgende fase beter in te schatten.

2.2.4 DE DOELSTELLING(EN) VAN HET VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Voor wat betreft **de eerste fase**, is de doelstelling van het verder (voor)onderzoek het **behoud in situ verzekeren** bij de geplande bodemingrepen waarvan verwacht wordt dat deze de archeologische lagen niet of in zeer beperkte mate zullen raken. Daartoe is werfbegeleiding de meest aangewezen methode (zie motivatie onder 2.3).

Voor wat betreft **de tweede fase**, dient ter hoogte van de parking voorafgaandelijk een **vooronderzoek** uitgevoerd te worden in de vorm van **proefsleuven**. De proefsleuven zullen niet dienen om een archeologische aanwezigheid al dan niet uit te sluiten, wel om de densiteit ervan na te gaan, aangezien er wel degelijk een archeologische verwachting is. De proefsleuven moeten informatie aanreiken om een volgende fase beter in te schatten.

2.2.5 DE TE BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

Volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen worden behandeld voor de **werfbegeleiding (fase 1)**:

- Worden de werken uitgevoerd zodat behoud in situ gegarandeerd is?
- Manifesteren er zich archeologische sporen binnen de uitgraving?
- Zo ja, welke?

Volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen worden behandeld voor de **proefsleuven (fase 2)**:

- Wat is de densiteit van de archeologische aanwezigheid?
- Zijn er inhumaties aanwezig?
- Op welke niveaus manifesteren deze zich?
- Hoever strekt deze begraving zich uit en wat is de bewaring ervan?
- Kan de aangetroffen begraving informatie verschaffen omtrent de stichting en evolutie van de abdij?
- Is een populatieonderzoek aangewezen?
- Zijn er andere antropogene sporen aanwezig?
- Op welke niveaus manifesteren deze zich?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van de archeologische vindplaatsen?
- Wat is de waarde en het kennispotentieel van de vastgestelde archeologische vindplaatsen?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de archeologische vindplaatsen?
- Kan voor de vindplaats of voor delen van deze vindplaats het principe van behoud in situ nagestreefd worden, zo ja, aan welke randvoorwaarden dient voldaan te worden?
- Voor archeologische vindplaatsen die vergraven of geraakt worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven; wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van deze zones?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?

2.3 DE ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

2.3.1 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE ONDERZOEKSMETHODE

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 2.0, wordt werfbegeleiding gedefinieerd als:

Methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.

Gelet op het aanwezige kennispotentieel binnen het projectgebied adviseren we voor *het verzekeren van in situ bewaring* een **werfbegeleiding** voor de opbraakwerken en het aanleggen, dit conform de Code van Goede praktijk versie 2.0, hoofdstuk 19, punt 1. Zodoende kan de archeoloog erop toezien dat de juiste verstoringsdiepte wordt aangehouden, om te voorkomen dat de archeologische lagen alsnog worden geraakt. Indien in bepaalde zones de archeologische restanten toch minder diep onder het bestaande maaiveld zouden liggen, kunnen deze dan ook geregistreerd worden.

Ter hoogte van de **parking** (fase 2) dient voorafgaandelijk een vooronderzoek uitgevoerd te worden in de vorm van **proefsleuven**. Op deze locatie geven sommige historische bronnen de aanwezigheid van een kerkhof aan. Op basis van de uitgevoerde controleboringen kan hier momenteel geen uitspraak gedaan worden over graad van bewaring en densiteit. De proefsleuven zullen niet dienen om een archeologische aanwezigheid al dan niet uit te sluiten, wel om de densiteit ervan na te gaan, aangezien er wel degelijk een archeologische verwachting is. De proefsleuven moeten informatie aanreiken om een volgende fase beter in te schatten.

2.3.2 EEN TEKSTUELE MOTIVERING VAN DE GEKOZEN ONDERZOEKSMETHODEN EN –SITUATIES

De onderzoeksstrategie beschrijft de krachtlijnen van het onderzoek dat zal uitgevoerd worden. Het kan daarbij gaan om meerdere onderzoeksfases of verschillende onderzoeksmethoden. Ze beschrijft en motiveert de keuzes die aan de grondslag liggen van deze strategie. De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het **MOGELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het **NUTTIG** deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven **SCHADELIJK** voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het **NOODZAKELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek zonder ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De controleboringen hebben duidelijk gemaakt dat binnen het gabarit van de geplande werken de oorspronkelijk bodemopbouw reeds sterk is verstoord door menselijke ingrepen.
Landschappelijke profielputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De controleboringen hebben duidelijk gemaakt dat binnen het gabarit van de geplande werken de oorspronkelijk bodemopbouw reeds sterk is verstoord door menselijke ingrepen.
Geofysisch onderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Geofysisch onderzoek is in deze context niet relevant omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.
Veldkartering	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De tijdsinvestering voor het uitvoeren van een veldkartering weegt niet op tegen de weinig nauwkeurige informatie die deze opnieuw

		zou opleveren voor het beantwoorden van de vraagstellingen.
--	--	---

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek met ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Eventuele archeologische sporen zullen zich manifesteren onmiddellijk onder de teelaarde. De verwachting is dat het voornamelijk constructieresten, ambachtelijke activiteiten en begravingen zal betreffen. Verkennende boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe, en bieden geen meerwaarde ten aanzien van de reeds bekomen informatie.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Eventuele archeologische sporen zullen zich manifesteren onmiddellijk onder de teelaarde. De verwachting is dat het voornamelijk constructieresten, ambachtelijke activiteiten en begravingen zal betreffen. Verkennende boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe, en bieden geen meerwaarde ten aanzien van de reeds bekomen informatie..
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er zijn geen directe indicaties voor de aanwezigheid van steentijdsites. De controleboringen hebben duidelijk gemaakt dat binnen het gabarit van de geplande werken de oorspronkelijk bodemopbouw reeds sterk is verstoord door menselijke ingrepen.
Proefsleuven en / of proefputten	Ja en Neen	Voor wat betreft fase 1: controleboringen hebben voldoende aangetoond dat er binnen de diepte van de geplande werken geen archeologische sporen verwacht worden. Er wordt gestreefd naar behoud <i>in situ</i>, waarbij proefsleuven voor fase 1 een te invasieve onderzoeksmethode zouden vormen. Daarom werd tijdens het vooronderzoek reeds voor controleboringen geopteerd. Voor wat betreft fase 2: de zone die wordt uitgegraven dient voorafgaandelijk met proefsleuven geëvalueerd te worden om na te gaan wat de densiteit van de archeologische sporen en vondsten bedraagt. De geplande werken impliceren hier immers een grotere impact. De reeds uitgevoerde controleboringen bieden hiertoe onvoldoende inzicht.

Ten slotte wordt de opportuniteit van de diverse methoden van **archeologische opgraving** afgewogen:

Methode	Opportuun	Motivering
Werfbegeleiding	Ja	Voor wat betreft fase 1: Mogelijk en nuttig. Het potentieel en de aanwezigheid van archeologisch erfgoed is reeds aangetoond door het uitgevoerde bureauonderzoek. Daarbij werd ook duidelijk dat de geplande werken de archeologische lagen niet zullen raken (met uitzondering de parking, zie boven). Om het behoud in situ van deze archeologie te verzekeren, moeten de afbraakwerken begeleid worden door een archeoloog.
Opgraving	Neen	Mogelijk, maar niet nuttig. De geplande werkzaamheden in fase 1 zullen geen archeologisch niveau raken. Er wordt maximaal gestreefd naar behoud in situ. De werkzaamheden in fase 2 dienen, voorafgaand aan de uitvoering, voorafgegaan te worden door proefputten die een inschatting zullen bieden van de densiteit aan archeologische vondsten en sporen.

Afweging van de opportuniteit van de onderzoeksmethodes: op basis van hogerstaande afwegingen wordt een archeologische opgraving voorgesteld dat bestaat uit:

- **werfbegeleiding** voor de **opbraakwerken en nieuwe bodemingrepen in fase 1**

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 2.0, wordt werfbegeleiding gedefinieerd als:

Methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.

Gelet op het aanwezige kennispotentieel binnen het projectgebied adviseren we voor het verzekeren van in situ bewaring een werfbegeleiding voor de opbraak-en aanlegwerken, dit conform de Code van Goede praktijk versie 2.0, hoofdstuk 19, punt 1. Zodoende kan de archeoloog erop toezien dat de juiste verstoringsdiepte wordt aangehouden, om te voorkomen dat de archeologische lagen alsnog worden geraakt. Indien in bepaalde zones de archeologische restanten toch minder diep onder het bestaande maaiveld zouden liggen, kunnen deze dan ook geregistreerd worden.

De modaliteiten van deze onderzoeksmethoden worden verder beschreven in het Programma van Maatregelen.

Afweging van de opportuniteit van de onderzoeksmethodes: op basis van hogerstaande afwegingen wordt tevens een bijkomend archeologisch vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit:

- **Proefputten (fase 2)**

Aangezien de werken op de **parking** (fase 2) nog niet zullen worden uitgevoerd in fase 1, en eventueel pas op een later tijdstip, nog niet bepaald, zullen plaatsvinden, dient het proefputtenonderzoek enkel te worden uitgevoerd op voorwaarde dat de geplande werken effectief doorgaan. De modaliteiten van deze onderzoeksmethoden worden verder beschreven in het Programma van Maatregelen. Deze proefputten zullen volgens uitgesteld traject verlopen, aangezien deze werkzaamheden op dit ogenblik nog niet in concrete planningen en budgetten zijn opgenomen. Er dient immers rekening gehouden te worden met de mogelijkheid dat fase 2 zelfs niet wordt uitgevoerd. Door de proefputten pas in te plannen op het ogenblik

dat de planning van fase 2 concreet is, is er zekerheid omtrent de daadwerkelijke nood van de archeologische evaluatie.

Op deze locatie geven sommige historische bronnen de aanwezigheid van een kerkhof aan. Op basis van de uitgevoerde controleboringen kan hier momenteel geen uitspraak gedaan worden over graad van bewaring en densiteit. De proefsleuven zullen niet dienen om een archeologische aanwezigheid al dan niet uit te sluiten, wel om de densiteit ervan na te gaan, aangezien er wel degelijk een archeologische verwachting is. De proefsleuven moeten informatie aanreiken om een volgende fase beter in te schatten.

2.3.3 DE AFBAKENING VAN HET TE ONDERZOEKEN GEBIED

Binnen het projectgebied komen enkel de zones van de geplande werken in aanmerking voor werfbegeleiding (zie Figuur 4 en 5). De werken zijn verspreid over het volledige park.

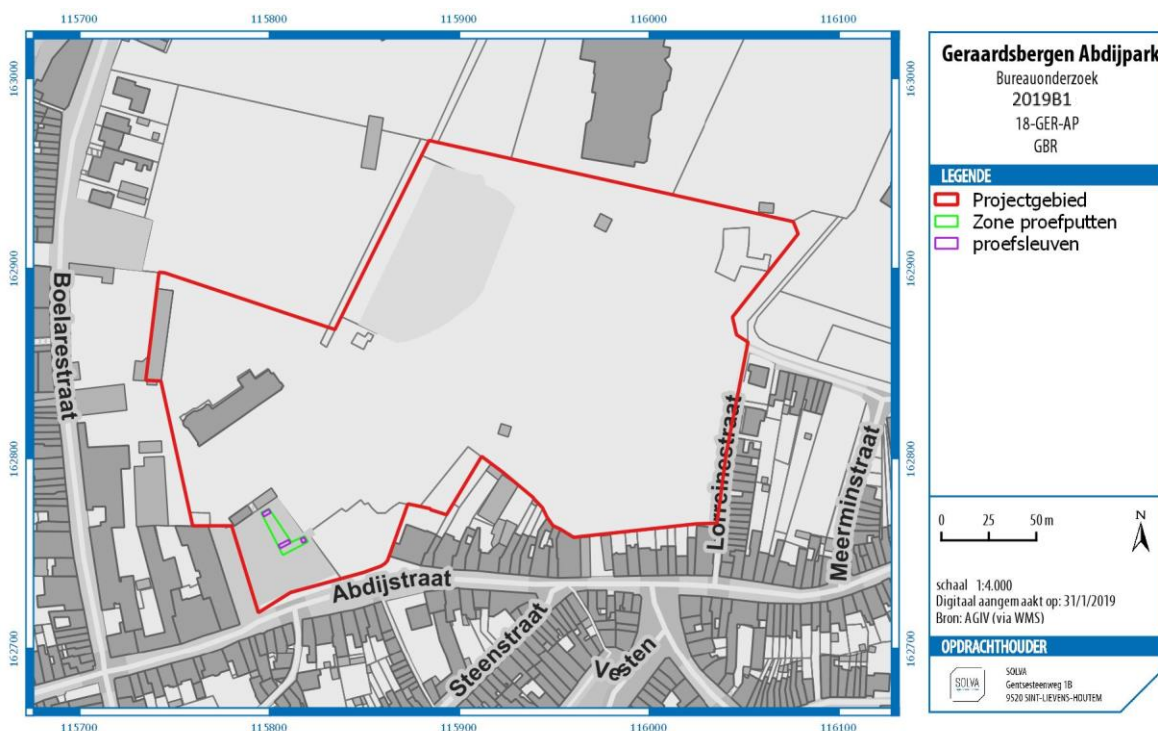
Figuur 4: Opbraakplan van het projectgebied. De blauwe aanduidingen betreffen opbraakwerken. Zie ook bijlage 2. (bron: Fris in het Landschap en Greenspot)

2.4.2 PROEFPUTTEN

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Het gaat om **proefsleuven en proefputten op sites met complexe verticale stratigrafie** (hoofdstuk 8.6.3). De sleuven dienen in te schatten of de geplande werkzaamheden archeologische sporen zullen raken en wat de aard en waardering daarvan is.

Gelet op het archeologische potentieel van het projectgebied is het cruciaal om tot een betrouwbare inschatting van het bodemarchief te komen. Op deze locatie geven sommige historische bronnen immers de aanwezigheid van een kerkhof aan. Op basis van de uitgevoerde controleboringen kan hier momenteel geen uitspraak gedaan worden over graad van bewaring en densiteit. De proefsleuven zullen niet dienen om een archeologische aanwezigheid al dan niet uit te sluiten, wel om de densiteit ervan na te gaan, aangezien er wel degelijk een archeologische verwachting is. De proefsleuven moeten informatie aanreiken om een volgende fase beter in te schatten.

Er worden in totaal **3 proefsleuven** voorzien met een lengte van 2, 4 en 6 m en telkens een breedte van 2 m, verspreid over het aangewezen terrein. Op die manier kan een ruimtelijk inzicht verkregen worden in de bodem en ingeschat worden of er archeologische structuren aanwezig zijn die geraakt zullen worden bij toekomstige werken.

Figuur 6: Locatie van de proefsleuven op GBR.

Figuur 7. Inplanting van de proefsleuven op GBR (detail).

Deze proefputten dienen te worden uitgegraven met een graafmachine met een bak zonder tanden en dit tot onder de huidige bouwvoor/verharding.

2.5 GEWENSTE COMPETENTIES

De bepalingen van de Code van Goede Praktijk worden gevolgd (hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk).

De werfbegeleiding moet worden uitgevoerd door een ervaren (leidinggevend) archeoloog. Indien er registraties noodzakelijk zijn, wordt de archeoloog bijgestaan door een tweede archeoloog en een veldtechnicus. Het proefputtenonderzoek wordt uitgevoerd door een ervaren archeoloog, die wordt bijgestaan door een tweede archeoloog en eventueel een veldtechnicus. De leidinggevende archeoloog heeft minstens 220 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen van stedelijke contexten en heeft minstens 30 werkdagen ervaring met het opgraven van inhumaties. De tweede uitvoerende archeoloog heeft minstens 110 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen van stedelijke contexten. Minstens één van de uitvoerende archeologen heeft kennis van registratie van menselijke resten en materiaal uit de middeleeuwse en post-middeleeuwse periode. Op afroep dient een fysisch-antropoloog ter beschikking te zijn.

2.6 KOSTENRAMING

Een gedetailleerde kostenraming is te vinden in de privacyfiche.

2.7 BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als ensemble bewaard in een ruimte met geschikte temperatuur en luchtvochtigheid, zonder risico op beschadiging, vernieling of contaminatie door natuurlijke of menselijke oorzaken. De vondsten worden verpakt met verpakkingsmateriaal en volgens een verpakkingswijze die beschermt tegen degradatie.

Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble beheerd door het erkend Onroerend Erfgoeddepot van **SOLVA**.

2.8 DE VOORZIENE AFWIJKING TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk, die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn. Eventuele afwijkingen die zich stellen tijdens het onderzoek, zullen omstandig gemotiveerd worden conform de bepalingen van de Code van Goede Praktijk.